

Tanker om den nye gymnasiereform

Jens Thodberg Bertelsen: "Tanker om den nye gymnasiereform" (Dansk Kirketidende 7.8.2016).

Fra næste skoleår træder den nye gymnasiereform i kraft. Netop afgåede rektor for Odense Katedral-skole giver her sit bud på, hvad den vil føre med sig.

I begyndelsen af juni blev Folketingets partier (på nær Enhedslisten og Alternativet) enige om at ændre de gymnasiale uddannelser med virkning fra skoleåret 2017-18.

I forhold til den nuværende gymnasieordning fra 2005 går ændringerne i hovedtræk ud på at skærpe optagelseskravene, at forkorte grundforløbet på de treårige uddannelser, at reducere antallet af studieretninger, at sikre faglig fordybelse og på at målrette uddannelserne med henblik på videregående uddannelse.

For mig at se fører ændringerne samlet set til det bedre. For det første vil færre studieretninger reducere markedsgørelsen og dermed de mere letbenede sider af skolernes virke. For det andet er det glædeligt, at mulighederne for faglig fordybelse og fagligt samarbejde øges. Dog er det her vigtigt, at de folk, der nu skal sidde og udarbejde de nye bekendtgørelser, ikke fristes til at pumpe fagenes bestemmelser så hårdt op, at de nok engang kolliderer med den pædagogiske virkelighed! For det tredje ser det ud til, at vi omsider kan få has på de værste sociale skævheder i prøveformerne - fx afsluttes den større skriftlige opgave i 3. g med en vurdering af såvel den skriftlige besvarelse som af en mundtlig eksamination heri. For det fjerde vil jeg ønske alt muligt held med reformens bestræbelser på at styrke fremmedsprogene, som har lidt en krank skæbne under gældende ordning.

OPTAGELSESKRAV OG KONSEKVENSER

Debatten om karakterkravet for optagelse på de gymnasiale uddannelser optog politikerne meget, inden aftalen faldt på plads. Udgangen på den debat er blevet en hovedregel om, at den elev, der både i 8., 9. og 10. klasse har mindst 5,0 i gennemsnit af alle afsluttende standpunktskarakterer, også har de faglige forudsætninger for at blive erklæret uddannelsesparat til htx, hhx eller stx. Til hf er kravet mindst 4. Karakterniveauet skal bekræftes ved elevens resultater ved folkeskolens afgangseksamen.

For de elever, der ikke lever op til en eller flere af hovedreglens bestemmelser, er der forskellige muligheder for optagelse, fx via en vejledningssamtale eller en optagelsesprøve. Optagelseskravene signalerer, at de gymnasiale uddannelser er mere boglige end de øvrige ungdomsuddannelser, og at de gymnasiale uddannelser sigter mod videregående uddannelse. Kravene signalerer endvidere, at hf først og fremmest sigter mod optagelse på de korte eller mellemlange videregående uddannelser. Derfor bliver det med reformen tilsvarende sådan, at en elev kan søge ind på 2-årigt hf allerede efter 9. klasse - hvilket måske vil øge tilgangen til 2-årigt hf på bekostning af de øvrige gymnasiale uddannelser.

For en overordnet betragtning er der næppe tvivl om, at reformens optagelseskrav vil skærpe elevernes interesse for resultaterne i grundskolen.

Men jeg er på elevernes vegne glad for reformens mange undtagelser fra hovedreglen for optagelse. For disse undtagelser vil i vid udstrækning gøre det muligt også for elever, der af forskellige grunde ikke har kunnet følge de slagte veje, at optages på en gymnasial uddannelse. Jeg er i forbindelse hermed ikke så sikker på, at reformen vil rykke synderligt på forholdet mellem søgningen til de gymnasiale uddannelser og søgningen til erhvervsuddannelserne.

Skal det ske, skal anderledes effektive midler tages i brug. Om jeg begriber, at man ikke kan få løst praktikpladsproblemet! Vi har alt for længe set spejdermoralen i erhvervslivet lide skibbrud på det felt. På samme måde som man kan lovgive om skatteregler, infrastruktur, universitetsuddannelser,

forskning, sundhedsvæsen og andet, som erhvervslivet er dybt afhængigt af, burde man også ad lovens vej sikre, at der var effektive erhvervsuddannelser.

Det er skammeligt, at det er sådan, at mens en ung, der er erklæret uddannelsesparat til en gymnasial ungdomsuddannelse, er sikret en plads, så er den unge, der er erklæret uddannelsesparat til en erhvervsuddannelse, ikke tilsvarende sikret en plads på den vekseluddannelse mellem praktik og skole, som de unge så gerne vil ind på.

Virksomheder af en vis størrelse, der ønsker at opretholde fradragsretten i fuldt omfang, burde ad lovens vej pålægges en uddannelsespligt, som sikrede den unge den ønskede erhvervsuddannelse.

Selvfølgelig skulle virksomhederne økonomisk kompenseres herfor. Men at de i den private ejendomsrets hellige navn kan sige sig fri for at medvirke til at uddanne den arbejdskraft, de oven i købet selv er så afhængige af, burde være lige så utænkeligt som det, at de private virksomheder kunne eller ville sige sig fri for fx en infrastruktur, et sundhedsvæsen eller givne forskningsresultater. En sådan lovgivning med diverse bestemmelser om fordeling af lærlinge ville give erhvervsuddannelserne fornyet status og øget søgning.

DANNELSE DANNELSE DANNELSE

Op til vedtagelsen af ny gymnasireform var det ikke kun optagelseskravene, der optog sindene.

Begrebet "dannelse" var snart sagt på alles læber.

Hvordan aftaleteksten har landet den sag, skal vi kigge på om et øjeblik. Den øvelse har nemlig heller ikke været helt enkel. For der er blandt brugere af begrebet ganske divergerende opfattelser af, hvad det dækker over. Inden jeg går til teksten, tillader jeg mig kort at beskrive min opfattelse af, hvad uddannelse, almen dannelse og dannelse er.

Dannelsen af det moderne menneske i den kultur, vi lever i, er en livslang proces i form af en selvoverskridelse mod noget større. For at støtte op om denne proces, bør det være grundskolens og gymnasieskolens opgave både at have fokus på det eleven kan (kompetencer), på det eleven ved (almen dannelse) og på den person eleven er eller bliver i sig selv og sammen med andre (dannelse). Dannelsesmæssigt er det afgørende, at eleven ikke blot bliver til noget (fx erhvervmæssigt), men at eleven også bliver til nogen, der kan gøre sig gældende for sig selv og sammen med andre hele livet igennem.

Det bør endvidere og i tråd hermed være skolens opgave både at udvikle elevens forstand (med evne til analyse og forklaring), at udvikle elevens fornuft (med evne til forståelse, forestilling og blik for helheder), at udvikle elevens dømmekraft og beslutningskyndighed (med evne til at vurdere) og at stimulere elevens visdom (som omfatter mere end viden, kundskaber og færdigheder, og som blandt andet er et resultat af elevens evne og lyst til at undre sig). For alle disse elementer - lige fra kompetencen til visdommen - er væsentlige for elevens livsduelighed, hvad enten vi taler om duelighed i et studieliv, et arbejdsliv, et voksenliv, et familieliv eller i et samfundsliv.

Lad os så vende os mod aftaleteksten: "At være alment dannet indebærer, at man lever op til et ideal, hvad angår kundskaber, viden og færdigheder inden for humanistiske, naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige områder og opnår indsigt i de historiske og aktuelle forudsætninger for vores kultur, normer og folkestyre, og derigennem mulighed for aktiv medvirken i demokratiet. I gymnasial sammenhæng lægges særlig vægt på det boglige og det kundskabsmæssige, fordi de gymnasiale uddannelser er studieforberedende.

Der skal opnås kundskaber og viden gennem uddannelsens fagrække, der sikrer eleven almindelig dannelse og forudsætninger for videre studier" (side 6 IN aftalen af 3. juni 2016).

Teksten sonderer ikke mellem almen dannelse og dannelse. Men lad nu det ligge, da det ikke er så afgørende for nedenstående betragtninger. Afgørende er det derimod, hvordan den knytter begrebet

om dannelse til de kundskaber, den viden og de færdigheder, som opnås gennem uddannelsens fagrække og samarbejdet fagene imellem.

Fagrækken og samarbejdet mellem fagene medvirker i høj grad til elevernes dannelse. Ingen tvivl om det! Men der er andet og mere, der i virkelighedens skoleverden medvirker til dannelsen, og som aftaleteksten behandler temmelig stedmoderligt.

Grunden hertil er formentlig, at disse yderligere kilder til dannelse ikke er særlig målelige, hvorfor de falder uden for embedsværkets og dermed politikernes synsvinkel og interessefelt.

Aftaleteksten er mere end på nippet til at blande på den ene side kompetence og dannelse og på den anden side forstand, fornuft og visdom sammen, idet dog enhver forestilling om visdom helt er ude af tekstens synsfelt: " Almendannelse og studieforberedelse opnås gennem de faglige mål i de enkelte fag. De rummer krav til viden, færdigheder og kompetencer. Som led i en generel styrkelse af faglighed og dannelse - og i lyset af samfundsudviklingen - vil forligskredsen fremhæve, understrege og opdatere nedenstående blandt de eksisterende krav til elevernes faglige kundskaber og kompetencer: Styrket demokratisk forståelse Innovative, digitale og globale kompetencer samt karrierekompetencer" (side 21 IN aftalen af 3. juni 2016).

Jeg mener som sagt ikke, at faglighed, forståelse, færdigheder og kompetencer er uvæsentlige. De indgår bestemt i feltet af kilder til dannelse. Men feltet af kilder til dannelsen er langt større. Hertil hører fx forhold som? Mødet også med en anden faglighed end den, eleven umiddelbart har følt sig mest stemt for (medvirker til kreativ dannelse);? Et skoleliv, der såvel er et videns- og færdigheds-mæssigt som et personligt-eksistentielt anliggende for den unge (medvirker til erkendelsen af dannelsen som en livslang proces);? Tætte bånd mellem elever, lærere og øverste daglige leder henholdsvis mellem læring, undervisning og ledelse (kort magtdistance med idéskabende og idéomsættelig dannelse);? Mødet med den anden i dialog og fælles refleksion (medvirker til demokratisk dannelse);? Plads til begejstring og plads til brud med det vante, hvor læreren er sat fri til at inspirere og udfordre såvel eleverne som sig selv (skærper nysgerrighed og trang til overskridelse);? Plads til frimodighed, eksperiment, improvisation og forundring (giver livsmød).

MÅLERMANDEN FLYTTER MED

Flere kilder til dannelse kunne nævnes. Alle sammen kilder til en dannelse, som et moderne samfund som det danske er dybt afhængige af, hvilket selvfølgelig er vigtigt at lægge sig på sinde.

Men vigtigt lige her er det at slå fast, at langt fra alle disse kilder til dannelse og frugterne heraf umiddelbart står til at måle og veje, hvorfor de ikke synes særligt forenelige med den kompetence-tænkning, der dominerer tidens kvantificerende resultat- og evalueringskultur, og som aftaleteksten efter min smag står alt for meget i gæld til. Dette gældsforhold bliver særlig tydeligt hen imod slutningen af teksten, hvoraf det fremgår, at skolerne med reformen skal bevæge sig yderligere ud ad en mere databaseret målstyrings vej (med kvalitetsindikatorer som frafald, eksamensresultater, løfteevne og overgang til videregående uddannelse). Her er " Målermanden" sandt for dyden kommet indover med det ret snævre syn på tilværelsen, der hører ham til! Nu må man ikke tro, at jeg er imod enhver evidensbaseret udvikling af skolerne. Men jeg er bekymret for, at den plads som ovennævnte styringselementer har fået i aftaleteksten, bringer skolerne længere væk fra de anderledes tillidsbaserede organisationsformer, som for mig at se ville fremme dannelsen af vore elever, sådan som jeg ovenfor har søgt at definere den.

Aftaleteksten er mere end på nippet til at sammenblende på den ene side kompetence og dannelse og på den anden side forstand, fornuft og visdom.